

*Олександр
Киричок*

VIII ДАВНЬОРУСЬКІ ІСТОРИКО- ФІЛОСОФСЬКІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ВІЛЕНА СЕРГІЙОВИЧА ГОРСЬКОГО

29 травня 2015 року в Інституті філософії НАН України ім. Г.С. Сковороди відбулися VIII давньоруські історико-філософські читання пам'яті В. Горського «Філософські ідеї в культурі Київської Русі». Організаторами заходу стали відділ історії філософії України Інституту філософії, філософський факультет Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та редакція журналу «Наука і суспільство».

Після вітальних слів директора Інституту філософії, академіка НАНУ Мирослава Поповича та доктора філософських наук, заступника декана філософського факультету КНУТШ Сергія Руденка, згідно з програмою читань відбулися презентації кількох найсвіжіших наукових видань: останніх чисел журналу «Наука і суспільство», IV випуску збірки наукових праць «Софія Київська: Візантія. Русь. Україна» [Софія київська, 2014], VII випуску періодичного видання «Філософські ідеї в культурі Київської Русі» [Філософські ідеї, 2015], збірки наукових праць «Святий рівноапостольний Володимир — творець Української Держави» [Святий рівноапостольний Володимир, 2015], а також кількох монографій та багатотомних видань. Зокрема, відомий дослідник київських графіті В'ячеслав Корнієнко представив власну книгу «Графіті Софії Київської XI — початку XVIII ст.: Інформаційний потенціал джерела» [Корнієнко, 2014a], а також багатотомне видання «Корпус графіті Софії Київської» [Корнієнко, 2010a, 2010b, 2011, 2014b, 2015].

© О. КИРИЧОК,
2015

Доповіді учасників стосувалися переважно аналізу наукової спадщини В. Горського та досліджень міфологічних, релігійних і філософських аспектів духовних пам'яток Київської Русі.

Слід зазначити, що виступи, присвячені філософським надбанням В. Горського, були покликані осмислити праці філософа не лише як джерело методологічних ідей, котрі часто можуть посприяти легітимації проблемних тем історії української філософії, а й із позицій наукових можливостей для сучасної методології історії української філософії. Наприклад, С. Руденко присвятив доповідь критичному переосмисленню так званої *презумпції рівноцінності*, яку свого часу пропонував запровадити в історико-філософські дослідження В. Горський: згідно з такою презумпцією внесок кожного філософа чи вчення у розвиток філософії належить осмислювати як рівноцінний для дослідження [Горський, 2006: с. 27]. С. Руденко зробив наголос на необхідності доповнення цього принципу певними оцінними ієрархіями з різними підставами, що вкрай важливо не лише в історико-філософських студіях, а й при викладанні філософських дисциплін. Сергій Йосипенко розкрив можливості так званого «соціологічного підходу», представленого у працях В. Горського радянських часів [Горський, 1969, 1972, 1974, 1977]; цей підхід згодом трансформувався у відомий «культурологічний підхід». На думку доповідача, в наш час існують достатні можливості й підстави використати деякі засади даного підходу в історико-філософських дослідженнях, адже його науковий потенціал не міг бути розкритий за радянських часів з огляду на неможливість послідовно застосувати навіть марксистську методологію. Микола Симчич у своєму виступі окреслив погляди В. Горського на філософію в Києво-Могилянській академії XVII–XVIII століть, доповнивши їх власними міркуваннями про європейський контекст функціонування закладу в той період. На думку М. Симчича, філософія, що її викладали у КМА, являла собою типову для Європи XVII — початку XVIII століття другу схоластику. Цікавим також виявився виступ В'ячеслава Артюха, у якому дослідник узагальнив головні ознаки контекстуалізації феномену української філософії, наново зачепивши цю гостру й дискусійну проблему, до якої неодноразово звертався в минулому В. Горський.

Виступи, що стосувалися філософської спадщини Київської Русі, були представлені переважно фахівцями, які безпосередньо проводять наукові дослідження у цій галузі. Дмитро Гордієнко дослідив політичні відтінки категорії «мудрість» у системі чеснот візантійського імператора, виявив генеалогію та множину значень даного поняття. Таким чином дослідник, фактично, зробив опосередкований внесок у вивчення киеворуської топіки чеснот ідеального правителя, запозиченої Руссю, як відомо, саме з Візантії. Аналогічній проблематиці була присвячена й доповідь Олександра Киричка який проаналізував лексему «влада» у писемній спадщині Київської Русі, виділив її головні політичні смисли і спробував обґрунтувати тезу, що киеворуські значення слова «влада» певною мірою корелювали із загально-

вживаними європейськими термінами: «auctoritas» (влада як авторитет), «potestas» (влада як могутність, можливість), «dominium» (влада як володіння) та «imperium» (влада як повеління).

Зрештою, доповіді Тетяни Воропаєвої та Олени Сирцової були присвячені дослідженню міфічних та релігійних витоків духовної спадщини Київської Русі. Т. Воропаєва висловила багато цікавих припущень щодо міфологічного аспекту культури Київської Русі, а О. Сирцова окреслила коло апокаліптичних ідей в «Повістях минулих літ», розглянула їхню національну специфіку та вплив киеворуської апокаліптики на розвиток української культури наступних століть.

Як і в попередні роки, VIII киеворуські історико-філософські читання відбулися на високому науковому рівні, у атмосфері жвавої дискусії, відкритого обговорення актуальних історіографічних, методологічних та текстологічних проблем.

ДЖЕРЕЛА

- Горский В.С. «Философская школа» как понятие // Филос. науки. — М. — 1972. — № 1. — С. 82–88.
- Горский В.С. Социологический аспект истории философии // Проблемы методологии историко-философского исследования. — Вып. I / АН СССР. Ин-т философии. — М., 1974. — С. 92–111.
- Горський В.С. Біля джерел: (Нариси з історії філософської культури України). — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2006. — С. 27.
- Горський В.С. Соціальне середовище та історико-філософський процес. — К.: Наукова думка, 1969. — 183 с.
- Горський В.С. Функціонування філософії в суспільстві як проблема історико-філософської науки // Філософська думка. — 1977. — № 2. — С. 78–86.
- Корнієнко В.В. Графіті Софії Київської XI — початку XVIII ст.: Інформаційний потенціал джерела / відп. ред. Н.М. Нікітенко. — К.: Видавничий дім «Слово», 2014а. — 320 с.
- Корнієнко В.В. Корпус графіті Софії Київської (XI — початок XVIII ст.). Ч. 2: Приділ свв. апостолів Петра і Павла. — К.: Горобець, 2010а. — 272 с.
- Корнієнко В.В. Корпус графіті Софії Київської (XI — початок XVIII ст.). Ч. I: Приділ св. Георгія Великомученика / В.В. Корнієнко. — К.: Горобець, 2010б. — 404 с.
- Корнієнко В.В. Корпус графіті Софії Київської» (XI — початок XVIII ст.). Ч. 3: Центральна нава. — К.: Горобець, 2011. — 400 с.
- Корнієнко В.В. Корпус графіті Софії Київської (XI — початок XVIII ст.). Ч. 4: Приділ свв. Іоакима та Анни (північна сторона) / В.В. Корнієнко. — К.: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, 2014б. — 656 с.
- Корнієнко В.В. Корпус графіті Софії Київської (XI — початок XVIII ст.). Ч. V: Приділ свв. Іоакима та Анни (південна сторона) / В.В. Корнієнко. — К.: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, 2015. — 440 с.
- Святий рівноапостольний Володимир — творець Української Держави: Збірник матеріалів наукової конференції, присвяченої 1000-літтю упокоєння святого рівноапостольного великого князя Київського Володимира, Хрестителя Русі-України, мучениць-

кої кончини стратотерпців благовірних князів Бориса і Гліба та 900-ліття перенесення їхніх святих мошей / [за ред. д. богосл. н., проф., митроп. Переяслав-Хмельницького і Білоцерківського Епіфанія (Думенка), д. іст. н. Г.В. Папакіна та ін.; УПЦ КП. Київська православна богословська академія, Інститут історії Церкви; НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського]. — К., 2015. — 640 с.

Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. IV: збірка наукових праць, присвячена 170-літтю з дня народження Никодима Павловича Кондакова (1844–1925) / Під ред. д. іст. наук, проф. Ю.А. Мицик; упорядники Д.С. Гордієнко, В.В. Корнієно. — К., 2014. — 760 с.

Філософські ідеї в Культурі Київської Русі. Збірник наукових праць. — 2015. — Вип. 7. — 86 с. (Електронну версію видання див. за адресою <http://fkr.inf.ua>)

Олександр Киричок — кандидат філософських наук, докторант Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.
